

4. Волкова Г. І. Еколого-правові проблеми виробництва і споживання екологічно чистої продукції//Хозяйственное законодательство Украины: практика применения и перспективы развития в контексте европейского выбора: сб. науч. тр. / редкол. Мамутов В. К. (отв. ред.) и др. Донецк, 2005. С. 89–92.

5. Раудсалу В. Ю. Общественное производство и охрана окружающей среды // XXVI съезд КПСС и правовые вопросы совершенствования хозяйственного механизма / отв. ред. В. В. Лаптев. М., 1982. С. 234–240.

6. Брославский Л. И. Ответственность за качество / отв. ред. Б. И. Пугинский. Москва, 1987. 128 с.

7. Землеглядов К. Г. Роль и место стандартизации в научно-техническом прогрессе. *Стандарты и качество*. 1968. № 5. С. 3–6.

8. Маевский С. А. Об организационно-правовых формах государственного руководства техническим прогрессом промышленности. *Советское государство и право*. 1963. № 2. С. 23–32.

9. Мамутов В. К. Совершенствование правового регулирования хозяйственной деятельности (методология, направления) / отв. ред. В. В. Лаптев. К., 1982. 238 с.

10. Овчаренко Р. В. Правовое обеспечение соблюдения обязательных требований к качеству продукции. *Проблеми господарського права і методика його викладання* : зб. наук. праць/редкол. Мамутов В. К. (відп. ред.) та ін. Донецьк, 2006. С. 295–307.

11. Советское хозяйственное право : учебник/Л. К. Воронова, Г. В. Дручок, Г. Л. Знаменский / под общ. ред. И. Г. Побирченко. Киев, 1985. 335 с.

12. Шевердіна О. В. Правові аспекти державного регулювання господарської діяльності. *Хозяйственное законодательство Украины: практика применения и перспективы развития в контексте европейского выбора* : сб. науч. тр. / редкол. Мамутов В. К. (отв. ред.) и др. Донецк, 2005. С. 177–180.

14. Офіційний сайт Міжнародної організації стандартизації. URL: <https://www.iso.org/about-us.html>.

15. База даних Європейських стандартів. URL: <https://standards.cen.eu>.

Черняєва Д. О.,

молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТА ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НАУКИ, БІЗНЕСУ ТА ВЛАДИ

Зважаючи на виклики сьогодення в Україні відбувається процес пошуку оптимальних шляхів створення умов для якісного переходу до «економіки знань» (інноваційної моделі економіки). Продукування знань перетворилося на джерело нових форм організації бізнесу із новими функціями та відносинами, що складаються, а також із специфічною інфраструктурою, від розвитку якої залежить конкурентоспроможність економіки нашої держави взагалі.

Так, у Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII визначаються правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку у сфері наукової і науково-технічної діяльності, передбачається створення умов для провадження наукової і науково-технічної діяльності, задоволення потреб суспільства і держави у технологічному розвитку шляхом взаємодії освіти, науки, бізнесу та влади.

У свою чергу, дорожня карта інтеграції України до Європейського дослідницького простору у Пріоритеті № 1 «Ефективність національної дослідницької системи» ставить 4 цілі задля підвищення ефективності національної дослідницької системи, однією із яких є забезпечення підвищення рівня взаємодії науки та бізнесу.

З цього приводу хотілось би акцентувати увагу на застосуванні ефективної і дієвої системи гармонійних, горизонтальних взаємовідносин, що базується на міжнародно визнаній моделі Triple Helix «університет – бізнес – держава» (офіційно оприлюдненій у 1995 році) професора Стенфордського університету Генрі Іцковіца у поєднанні із концепцією «Підприємницький університет» Бертона Р. Кларка.

Модель Triple Helix описує процес інноваційного розвитку завдяки збалансуванню відносин університету, держави і бізнесу, що будується на провідній ролі університету в них. Передова роль університету має на меті зміну його місії – появу нових функцій університетів – підприємництва, інкубації і створення компаній.

Г. Іцковіц відмічає, що в процесі роботи над концепцією при вивченні взаємодії бізнесу і університету стала очевидною невід’ємна роль держави, вплив якої відчутно у будь-якій сфері. Держава повсюди – університети частина держави, бізнес теж частина держави, а держава, у свою чергу, є силою, яка спрямовує їх чи гальмує.

Однак, слід відмітити, що в умовах еволюції економіки потрібне партнерство зазначених інституцій, яке має нагадувати зчеплення спіральних структур ДНК, що дозволить інститутам переймати і утримувати деякі характеристики одне одного.

Основними елементами «Потрійної спіралі» є: 1) в суспільстві, заснованому на науковому знанні, характерно посилення ролі університетів у взаємодії з промисловістю і урядом; 2) три інститути (університет-держава-бізнес) прагнуть до співпраці, при цьому інноваційна складова генерується з даного взаємодії, а не з ініціативи держави; 3) на додаток до традиційних функцій, кожен з трьох інститутів частково бере на себе функції інших інституціональних сфер, а здатність виконувати нетрадиційні функції є джерелом інновацій. На практиці це виражається в тому, що університети, займаючись освітою і науковими дослідженнями, вносять також свій внесок у розвиток економіки через створення нових компаній в університетських інкубаторах, бізнес частково надає освітні послуги, а держава виступає як громадський підприємець і венчурний інвестор на додаток до своєї традиційної законодавчої і регулюючої ролі.

В якісному застосуванні концепції Triple Helix із концепцією «Підприємницький університет», як вбачається, провідне місце займає університет, але існують й інші шляхи еволюції організаційних інституційних форм досягнення збалансованої взаємодії університету – бізнесу – держави, а саме:

1) Потрійна спіраль та адміністративно-командна модель.

Характеризується домінуючою роллю держави, яка спрямовує інші інститути в їх діяльності. Університетам відводиться другорядне місце, ініціатива можлива за вертикальним принципом.

Командно-адміністративним методом мобілізації ресурсів можна реалізовувати великі проекти держави із досягненням суттєвих результатів, але простежується недолік ініціатив від інших сфер, що в свою чергу призводить до їх «закостеніння».

2) Потрійна спіраль й ринкова модель.

Характеризується відокремленістю інституцій, університети здійснюють освітні й наукові функції, бізнес займається ринковими відносинами, держава компенсує недоліки ринку.

3) Збалансована модель потрійної спіралі.

Характеризується значною роллю університетів, взаємодію інституційних сфер, в результаті чого, генеруються нові ідеї, виконуються традиційні функції й виникають нові.

На сьогоднішній день існує два шляхи становлення підприємницького університету.

Перший шлях – це створення системи управління, механізмів та інструментів, що дозволяють викладачам, студентам і випускникам університету створювати інноваційні компанії.

Підприємницький університет базується на академічному підприємстві, яке є механізмом високої складності і включає:

– спін-оф поведінку індивідуумів, яке є відображенням індивідуальних дій, волі індивіда до практики успішної підприємницької поведінки;

– організаційну політику і організаційну структуру, принципово важлива стратегічна орієнтація університету, що має бути прийнята всіма підрозділами;

– організаційну культуру (корпоративну культуру) професорсько-викладацького складу, яка підтримує підприємництво;

– зовнішнє оточення, позиціонування якого здійснюється через дослідження, що проводяться університетом.

Другий шлях створення університету-лідера – формування управлінської команди, що діє як підприємець. Такий університет-підприємець має потужний академічний центр, а також різноманітні форм фінансування.

Бартон Р. Кларк наводить кілька характеристик даного типу університету, де управлінська команда:

- підсилює центр управління – університет поєднує нові управлінські цінності з традиційними університетськими;

- створює велику периферію розвитку – зростання підрозділів усередині університету, які з більшою готовністю, ніж традиційні кафедри і факультети, долають старі кордони університету для встановлення зв'язків з групами і організаціями за межами університету;

- диверсифікує джерела фінансування – наявність коштів, що знаходяться на балансі університету, при цьому розпорядження ними здійснюється на власний розсуд останнього;

- перетворює академічний «Центр» – кафедри і факультети університету мають ставати підприємницькими підрозділами, виходячи в світ з новими програмами і відносинами, стимулюючи інші джерела доходу;

- сприяє розвитку інтегрованої підприємницької культури – ідеї всередині університету взаємодіють з практичною діяльністю, тим самим культурний бік університету стає особливо важливим для вдосконалення індивідуальності університету.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що на сьогодні українська наукова спільнота подекуди скептично ставиться до застосування зазначених вище концепцій. Оскільки підприємницька діяльність несе в собі скриті загрози для навчального закладу, ризик непропорційної уваги до зайняття підприємницькими проектами та нехтування при цьому своїми безпосередніми обов'язками в частині освітньої діяльності.

У той же час слід зазначити, що підприємницька активність університетів не обов'язково має передбачати створення інноваційних підприємств, вона може бути у тому числі пов'язана із формуванням у студентів підприємницьких навичок. У час, коли спостерігається надлишок випускників і брак робочих місць, доцільно, наприклад, набути навичок у формуванні бізнес-плану, який встановлює чіткі цілі і окреслює засоби для їх реалізації, місце, витрати для цих етапів і покроковий план того, як саме досягти цих цілей. Підприємницька підготовка має бути частиною базової освіти не тільки студентів інженерного профілю чи тих, хто вивчає бізнес, а й для студентів усіх інших спеціальностей.

II ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ПІДТРИМКИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПОСИЛЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Бойчук Р. П.,

*к. ю. н., провідний науковий співробітник
НДІ правового забезпечення інноваційного
розвитку НАПрН України*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД

Вітчизняне законодавство трактує «особливий період – як період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій» (*Розділ I ст. 1 Закону України «Про оборону України»*). Зазначений «особливий період» «розпочався з 17 березня 2014 р., коли був оприлюднений Указ Президента від 17.03.2014 р. № 303/2014 «Про часткову мобілізацію» і триває дотепер. Скасування особливого періоду повинно бути здійснено Указом Президента України «Про демобілізацію» після стабілізації ситуації на Сході України. В умовах особливого періоду різко посилюються загрози державному суверенітету України, тому питання економічної та її складової інвестиційної безпеки стає найбільш актуальним. Інвестиції, на відміну від торгівлі, є могутнім